

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ФІЛОСОФІЯ»

*(для студентів денної, заочної та дистанційної форм навчання
усіх напрямів підготовки)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2016

Методичні рекомендації для організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Філософія» (для студентів денної, заочної та дистанційної форм навчання усіх напрямів підготовки) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. О. К. Садовніков. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова , 2016. – 34 с.

Укладач канд. філос. наук **О. К. Садовніков**

Рецензенти:

В. В. Корженко, доктор філософських наук, професор Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

В. В. Будко, доктор філософських наук, професор Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

*Рекомендовано кафедрою філософії і політології протокол,
№9 від 4.05.2016*

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
1 Рекомендації щодо організації самостійної роботи	5
2 Види та терміни контролю знань студента.....	10
3 Види самостійної роботи та вимоги до їх виконання	12
4 Система нарахування балів та оцінювання роботи студента	17
5 Вимоги до написання контрольної роботи.....	21
6 Варіанти контрольних робіт.....	25
7 Теми <i>есе</i>	30
8 Перелік питань, що виносяться на семестрову модульну контрольну роботу (іспит) з філософії.....	31
Додаток А Зразок титульного аркуша контрольної роботи.....	33

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курс «Філософія», що викладається у Національному Харківському університеті міського господарства імені О. М. Бекетова, є нормативною навчальною дисципліною та базовою складовою системи вищої освіти України. Курс розроблено згідно умов кредитно-модульної системи, навчальних програм та планів ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, по завершенню курсу передбачається складання іспиту у письмовій формі. Курс складається з лекцій та практичних занять, кількість яких визначається учбовим планами. Для заочної та дистанційної форм навчання передбачається виконання контрольної роботи, яка спрямована на вивчення та закріплення матеріалу курсу, самостійне розглядання філософської проблематики та є допуском до складання іспиту.

Лекційний матеріал спрямовано на пояснення складних і проблемних питань, доповнюється матеріалами, що не ввійшли в підручник, залучає нові ідеї та розробки в системі філософського знання. Проведення практичних занять орієнтовано на розгляд проблемних питань, що виникають під час самопідготовки студента та пошук відповідей з найбільш суттєвих філософських проблем. При самостійній підготовці до практичних занять слід використовувати підручник з філософії, що розроблено в університеті доповнюючи його читанням оригінальної літератури і першоджерелами.

Дані методичні рекомендації складено задля допомоги студентам скоректувати самостійну роботу та більш доцільно організувати вивчення курсу «Філософія».

1 Рекомендації щодо організації самостійної роботи

Перш ніж починати засвоєння курсу «Філософія» слід порозумітися з цілями та завданнями, що постають перед людиною, яка прагне до філософського знання. Найчастіше філософія визначається як наука про загальні закони розвитку природи, суспільства та мислення, як вчення про буття людини та пізнання світу. Але це стосується теоретичного боку філософії, слід розробляти більш широкі погляди додаючи і практичний бік філософії. Не варто тільки теоретично сприймати світ, формувати моделі світу подумки, більш доцільно використовувати знання у житті, застосовувати здобутки задля керування процесами, що стосуються власного життя, життя суспільства, та нашого втручання в світ, спираючись на раціоналістичне мислення та сучасні наукові досягнення в повному обсязі.

Звернемо увагу на значення самого слова «філософія». Це слово з'явилося у Давній Греції у VI ст. до н.е. як поєднання слова «філія» – любов та слова «софія» – мудрість, переклад може здійснюватися як любов до мудрості. При тому давні греки відрізняли шість типів любові: ерос (сексуальне тяжіння); філія (справжня дружба); людус (любов як гра); агапе (вселенська любов); прагма (зріла любов) та філатія (любов до себе, через що розвивається й любов до усіх інших людей). Філософія починалася як любов-прагнення до пізнання вищої мудрості. Слово використовувалося для позначення особливого знання, знання яке потребує постійного пошуку, напруження розуму в поєднанні з духовними надбаннями людства. Філософське знання сприймалося як знання, що здобула людина на відміну від знання міфічного або ж релігійного. Філософія поєднувала у собі знання про світ та людину. Перші філософи ставали засновниками в галузі фізики, астрономії, медицини, математики, внесли помітну лепту в мистецтво, започаткували різні наукові галузі та

дисципліни. Раціоналізовані форми пізнання надали їм значної переваги та сприяли загальному розвитку людства. Як казав Сократ: «Є одно тільки благо – знання та одно тільки зло – невігластво».

Філософія зберігала свій статус тривалі часи, хоч іноді й змінювались акценти, а іноді філософія поступалась або міфології, або релігії, або ідеології. Теоретичні пошуки могли в деякі часи завуальовуватися практичним досягненням або негараздами, технократичними підйомами або кризами. Могло відбуватися будь що, філософія ж не тільки зберіглася а й набула нових підстав задля існування в сучасному суспільстві. Для цього існує низка чинників:

- різноманіття сучасних гуманістичних та ідеологічних поглядів, що широко презентуються та розповсюджуються у суспільстві, створюють лабіринт у якому легко заплутати та загубити себе самого;

- енергійність сучасного життя, необхідність виконувати численні соціальні потреби та ролі, часто не залишає людині часу, а іноді і можливості, розумітися на дійсних можливостях та потребах людини, на безцінності людського життя, що врешті решт може привести до втрати самого інтересу як до себе, так і до усього що оточую людину, до втрати сенсу гідного життя;

- широкий доступ до інформаційних ресурсів, відкритість численних наукових баз, популяризація та спрощення наукових досягнень, створюють ілюзію, що людина може майже без зусиль здобути у необхідний час необхідне знання та з успіхом його використовувати, але ж є проблема як відокремити та здобути істинні знання, використання яких принесе благо як зараз, так і не зробить зайвих проблем у майбутньому;

- сучасна людина навчилася вирішувати численні побутові завдання, досягати бажаного, робити власне життя комфортним, насолоджуватися власним існуванням, отримувати практичний результат, що не завжди достатньо чітко можливо при вирішенні філософських проблем, які

вирішувалися у різні часи та в різних соціальних умовах, але філософія розробила методи для рішення багатьох теоретичних проблем які можуть спростити рішення багатьох життєвих проблем, надати дійсного сенсу людському існуванню, розумітися на суспільних процесах;

– сучасне, іноді надто політизоване, суспільство більше звертає уваги на ідеологічні та популістські теорії, чому сприяє робота ЗМІ, що виконують закази відповідних політичних сил, задля більшої довіри до політичних гасел далеко не завжди є потреба в людині, що може самостійно думати та знатися на реаліях сьогодення, мати здатність до раціонального прогнозування, не підпадати під вплив риторики, тому гуманітарне знання, яке сприяє інтелектуальному розвитку людини, може дискредитуватися, підноситися як зайве і тільки дійсно обізнана людина зможе протистояти навалі ідеологічного спаму.

Як казав Артур Шопенгауер: «Моя філософія не дала мені абсолютно ніяких доходів, але вона позбавила мене від дуже багатьох витрат».

Курс філософії складається з трьох модулів: перший – історія філософії, другий – гносеологія та онтологія, третій – соціальна філософія. Кожний з цих модулів має характерні особливості, що слід враховувати при розгляданні учбового матеріалу. Так історія філософії спрямована на формування уявлень про виникнення, становлення та розвиток філософської думки, на розуміння процесу розвитку мислення людської спільноти взагалі. Для того щоб скласти вірне враження про відповідний період розвитку, спочатку треба порозумітися на історичному часі, економічних, соціальних, політичних та релігійних установах, що були пануючим, з'ясувати рівень наукових поглядів та досягнень, скласти уявлення про потреби, що ставали перед людьми відповідного часу. Далі переходити до розгляду окремих напрямів та індивідуальних філософських здобутків, намагаючись зрозуміти на вирішення яких потреб були

спрямовані інтелектуальні роздуми, які перспективи відкривали філософські новації для життя людини та суспільства.

Матеріали другого модулю спрямовані на можливість рішення питання про сутність світу та можливостей пізнання цього світу людиною. В нагоді стануть знання, що були здобуті в першому модулі, так як рішення питання про світ неодноразово поставало перед людством, а вже стосовно того як сприймалися базові основи світу, людина налаштовувала власне життя, формувала аксіологічні установи та теорії розвитку. Але ж для цього виникає потреба впевненості, що людина здатна зрозуміти сутність буття та взагалі здатна спиратися на власні міркування. Для рішення цих питань слід не тільки ознайомитися з існуючими течіями, а як можливо уважно розглянути сильні та слабкі доводи, що висуваються у різних течіях. Та головне обрати для себе світоглядні погляди, що відповідають дійсності, буди здатним відстоювати обрану позицію, та використовувати знання у житті.

Третій модуль присвячено суспільній проблематиці, до його складу увійшли матеріали, що надають можливість сформуванню уявлення про структуру суспільства та головні чинники, що рухають суспільство до прогресу; матеріали, що вказують на внутрішній стан суспільства, проблеми та можливості подолання; матеріали, у яких розглядається взаємодія суспільства з навколишнім середовищем, проблеми та шляхи їх вирішення. Окремо аналізується положення людини у природі та суспільстві, встановлюються аксіологічні підґрунтя та засади існування. Також з'ясовуються положення існування сучасного суспільства, наводяться найбільш впливові концепції, які розтлумачують його стан, головні ознаки та футуристичні прогнози.

Самостійне вивчення тем, з яких складаються окремі модулі слід починати з розуміння питань, які розглядаються в темі, з'ясувати для себе на що спрямовані матеріали даної теми, уявити, що цінного саме для Вас

можна знайти розглядаючи відповідну тему. Далі перейти до тексту підручника. При читанні рекомендується скласти короткий план-конспект, у якому відобразити найголовніші положення теми та питання, що визивають труднощі або не розуміються. На практичних заняттях це стане у нагоді щоб разом з викладачем розібратися у складних моментах, що виникли у процесі навчання. По закінченні вивчення теми пропонується звернути увагу на питання для закріплення матеріалу, відповідаючи на них Ви для себе зможете з'ясувати як добре засвоєно матеріали підручника. Дуже рекомендовано не зупинятися тільки на знайомстві з матеріалами підручника, а й вдосконалити власні знання читанням першоджерел, зробити навіть короткий огляд іншої учбової літератури, що стосується даної теми. По завершенню, у конспекті зробити стислі висновки, у яких відобразити власні погляди на рішення проблем, що містилися у відповідній темі.

У разі якщо залишилися якісь незрозумілі моменти та потребується допомога викладача, не завжди доцільно чекати аудиторного заняття, Ви можете отримати необхідну консультацію у часи, що передбачені для цього згідно графіку, якій є на кафедрі філософії і політології. Також слід використовувати усі можливості Інтернет, а саме електрону пошту, сторінки кафедри та викладача на вузівському сайті.

2 Види та терміни контролю знань студента

Контроль знань студента розділено на декілька етапів.

Поточний контроль – надає можливості перевірити як засвоєні знання по окремій темі. Для цього передбачається тестування аудиторне або комп'ютерне, поточні контрольні завдання, робота на практичному занятті, перевірка конспекту підготовки та інші завдання, які залежать від особливостей теми та надаються безпосередньо викладачем. Поточний контроль відбувається на практичних заняттях, а також, за допомогою дистанційного курсу «Філософія», студент самостійно виконує необхідні завдання, що містяться після теми. Проведення практичних занять відбувається згідно учбового розкладу. При дистанційному проходженні модульного контролю, термін визначається самостійно, але ж слід ретельно розподілити час, таким чином, щоб встигнути виконати усі необхідні завдання. Для цього спочатку треба зорієнтуватися з кількістю тем, їх об'ємом, складністю для самостійного вивчення, після чого спланувати свій час, враховуючи можливі форс мажорні обставини. Поточний контроль завершується після проходження модуля та складання модульного контролю.

Модульний контроль – узагальнює отриманий матеріал відповідної частки курсу «Філософія». Завдяки модульному контролю перевіряється комплексне бачення філософської проблематики відповідного розділу, та з'ясовується можливість подальшого просування, або необхідність повернутися для більш кращого засвоєння матеріалу. Для проходження модульного контролю студент повинен отримати якнайменше 5 балів виконуючи завдання поточного контролю. Модульний контроль може бути проведений на декількох рівнях: перший достатній рівень здійснюється в тестовій формі, середній рівень доповнюється відповідями на проблемно-пошукові питання, високий рівень визначається написанням есе.

Проходження модульного контролю здійснюється послідовно від першого до третього рівня. Студент може сам визначити на якому рівні зупинитися, залежно від наявних знань та бажаної кількості балів. Терміни модульного контролю визначаються викладачем та календарним розкладом занять, на першій лекції, терміни оголошуються і надалі сприймаються як контрольні точки засвоєння курсу. Слід звернути увагу, що не можна проходити модульний контроль у разі якщо попередній модульний контроль не було пройдено. Якщо за якимось причинами модульний контроль було попущено слід звернутися до викладача та з'ясувати подальші діє. У разі якщо попущено хоча б один з модульних контролів, студент не матиме допуску до складання іспиту.

Семестрова модульна контрольна робота (Іспит) – узагальнення усього матеріалу курсу перевірка наявних знань з філософії. Іспит проводиться згідно розкладу, який визначає учбова частина вузу в період сесії. Форма іспиту – письмова у вигляді відповідей на питання, що виносяться на іспит. Їх примірний перелік наводиться у окремому розділі. Формулювання питань може відрізнятись від наведених к прикладі, але самі питання не виходять за межі курсу, що вивчається. Присутність студента на іспиті обов'язкова. Якщо за якимось обставинами студент не був присутній на іспиті, його подальші дії визначає деканат. Для студентів, що навчаються дистанційно, форма іспиту може бути змінена згідно загальним правилам вузу.

3 Види самостійної роботи та вимоги до їх виконання

Самостійна робота студента потребує не тільки її виконання, а й здобуття знань, які дійсно відповідають рівню сучасної науки, можуть використовуватися як в професійній діяльності, так і у повсякденному житті. Тому результати самостійної роботи слід представляти викладачу, що допоможе виправити можливі помилки, скоректувати процес отримання знань, більш вправно здійснювати роботу по здобуттю філософського знання. Крім того, виконання завдань, що передбачаються при самостійній роботі, надають додаткові бали та підвищують рейтинг студента. Курс «Філософія» передбачає декілька різновидів завдань, що виносяться на самостійну роботу.

Відповіді на проблемно-пошукові питання – це питання, що розташовуються блоком майже після кожної теми у підручнику. Проблемно-пошукові питання можуть мати різну кількість, що залежить від складності теми та самих питань. Ці питання розраховані на роздуми, на пошук вирішення певної філософської проблеми, тому, як правило, ці питання можуть мати декілька шляхів вирішення проблеми, її розгляду та висновків.

Шлях вирішення проблемно-пошукового питання залежить від філософської підготовки, світосприймання, вміння послідовно, логічне пред'явити та обґрунтувати власну точку зору. Відповіді слід формувати як можливо лаконічніше, але не в збиток для розкриття рішення та нехтуючи доказовими елементами. Для цього намагатися відповідати саме на питання, не відволікаючись на зайві розміркування, намагатися дотримуватися однієї лінії у власному дослідженні. Пошук відповіді слід здійснювати таким чином, що б думки продовжували одне одну, використовуючи при цьому методи індукції, дедукції, аналізу та синтезу.

Так користуючись індуктивним методом спочатку розглянути подібності, далі розбіжності та нарешті супутні зміни і залишки, після чого вже робити висновки. Застосовуючи метод дедукції починати слід з простого та очевидного, з цього робити більш складні висловлювання, уважно слідкувати за безперервністю умовиводів. Метод аналізу – це виділення і вивчення окремих частин об'єктів дослідження, при цьому матеріал, що використовується повинен бути репрезентованим, тобто відповідати характеру дослідження та бути достатньо показовим. Синтез надає можливості поєднати окремі частки та представити єдине бачення. Кожний з цих методів має певні достоїнства та недоліки, вміння обрати та використовувати необхідний метод, або їх конгломерацію залежить від вмінь та навичок дослідника.

Завершувати відповідь на проблемне-пошукове питання слід стислим висновком, у якому максимально коротко та зрозуміло вказати результати дослідження.

Есе – вид самостійної роботи, який є маленьким науковим дослідженням. Само слово «есе» з французької перекладається як спроба, так есе можна сприймати як підготовку до наукового дослідження, як пробу самостійного дослідження. Есе передбачає власні міркування в розробці обраної філософської проблеми, спробу вирішення обраної проблеми. При написанні есе можна дозволити собі бути суб'єктивними, висловлювати спірні міркування, спиратися на інноваційні матеріали. Але ж зберігати грані між науковим дослідженням та псевдонауковими просторікуваннями.

В *есе* потрібно зробити постановку проблеми, вказати на її актуальність та користь від вирішення обраної проблеми. В есе не завжди є можливість вирішити проблему повно та досконало, тому необхідно окреслити цілі та завдання які ставить перед собою дослідник. Далі, спираючись на наукові факти та першоджерела, зробіть спробу вирішення

проблеми згідно цілям та завданням, що були окреслені. Свої докази слід намагатись робити доказовими та обґрунтованими. По завершенню зробити висновки та можливі перспективи у вирішенні проблеми.

За об'ємом есе не повинно перевищувати двох аркушів, це звісно замало для наукового дослідження, але достатньо для проби власних сил. Тему есе краще обирати самому відповідно до власних інтересів в галузі філософської науки, також деякі теми для есе пропонуються у окремому розділі даного посібника.

Підготовка 5-хвилинної презентації та виступ в аудиторії – вид самостійної роботи, який потребує вміння роботи з інформацією: пошук, вибір найважливішого, переробка задля кращого сприймання та розуміння, вміння переконливо та доступно донести результати. Крім того, даний вид роботи потребує володіння програмою Microsoft PowerPoint на рівні впевненого користувача. Даний вид роботи можуть виконувати студенти, які за власним рейтингом по результатам трьох модулів можуть претендувати на добру або вищу оцінку.

Презентація демонструється на однієї з двох останніх лекцій курсу, за попереднім узгодженням з викладачем, який проводить лекції. Теми презентації можна обирати з дванадцяти останніх питань, що виносяться на іспит, але краще самому обрати тему, яка б висвітлювала найгостріші проблеми сучасного суспільства та вказати на можливості їх вирішення. В кожному разі, тему слід обирати при взаємодії з викладачем, з'ясувавши свій рейтинг та можливі перспективи його вдосконалення.

Ілюстративний матеріал слайдів повинен доповнювати доповідь студента, робити її більш насиченою інформаційними елементами: схемами, таблицями, картами, портретами, фотографіями та іншим, що сприяє кращому розумінню теми, яка розкривається. Формуючи матеріал слайду не слід надто захоплюватися великим об'ємами тексту, те що можливо проговорити, краще озвучити. На слайд потрібно виносити тільки

саме головне, те що потребує уваги, те що в стислому вигляді наводить факти, допомагає зорієнтуватися в методах дослідження, порозумітися на спеціальних термінах, побачити те, що неможливо донести словом, або це потребує значного часу для пояснення. Взагалі, презентація не повинна замінювати доповідача, а повинна доповнювати доповідь, робити її більш емоційною, насиченою, полегшувати сприйняття матеріалу. Головна ціль, яку має доповідь-презентація, довести певний матеріал до аудиторії студентів в доступній формі, але не в збиток науковості та дійсності.

При розробці слайду необхідно приділити увагу видовищному боку, насиченості інформаційними елементами, кольоровій гамі, розміру текстових вставок та шрифтам. Естетика слайду повинна сприяти передачі інформації, а не ускладнювати її доступність. Матеріали слайду не повинні відволікати слухача від доповідача, а навпроти, візуалізувати доповідь, підключати підсвідомі механізми людини для отримання та закріплення інформації, яку прагне довести доповідач.

Кількість слайдів залежить від матеріалів самої доповіді, та самостійно встановлюється доповідачем залежно від необхідності.

Наукова робота – це від самостійної роботи, що розраховується на студентів, які мають бажання отримати знання більші, ніж це передбачає запропонований курс, які бажають вдосконалити та розширити власні знання. На цей вид самостійної роботи необхідно звернути увагу студентам, які мають намір продовжити своє навчання переходячи до магістрату, аспірантури та взагалі присвятити себе науковій діяльності. Враховуючи, що філософія є базою для формування світогляду, для конструювання методологічного підґрунтя, у даному випадку не дуже важливо в якій науковій галузі плануються подальші наукові дослідження. Головне це накопичення практичного досвіду в науковій практиці.

За своєю структурою наукова робота повинна відповідати вимогам, що висуваються ВАК України для наукових робіт. А її об'єм залежить від

того, на що спрямовує свою працю автор, тобто це може бути участь у студентських олімпіадах з філософії, конкурс наукових робіт, наукової конференції тощо. Залежно від обраного і буде визначатися обсяг та формат роботи, згідно вимогам які висувають організатори наукових заходів.

Вибір теми, формат, структуру та форму наукової роботи слід обирати при взаємодії з викладачем, котрий виконує роль наукового керівника. З науковим керівником також треба обрати варіант фіксації наукової роботи: публікація наукової роботи або її головних положень у вигляді тез в збірнику конференції, підтвердження участі в олімпіаді або виступу на конференції, допускаються й інші варіанти в залежності від обраного формату представлення наукової роботи, але ж підтвердження наукової роботи обов'язково.

4 Система нарахування балів та оцінювання роботи студента

Проходження курсу «Філософія» передбачає контроль знань студента згідно кредитно-модульній системі, що існує у вузі. За кожне виконане у межах курсу завдання, студент отримує бали, які накопичуються, а їх сума визначає рівень здобутих студентом знань. Завдання виконуються послідовно у межах модулю, закінчення модулю визначається модульною контрольною роботою. Після чого відбувається перехід до іншого модулю. По закінченні трьох модулів набрані бали підсумовуються та визначається їх загальна кількість. За три модулі студент повинен набрати як найменше 31 бал, ця сума балів дає можливість бути допущеним до семестрової контрольної роботи.

Студенти заочної та дистанційної форм навчання виконують ще й контрольну роботу, якщо це передбачено програмою курсу. Без написаної, вчасно зданої та зарахованої контрольної роботи студент не має допуску до іспиту. Бали за контрольну роботу додаються до суми балів, які було набране за три модулі.

Семестрова контрольна робота (іспит) завершує курс, отримані на семестровій контрольній роботі бали додаються до балів, що були набрані раніше. Семестрова модульна контрольна робота повинна бути виконана більш ніж на 15 балів. Загальна кількість балів визначає результат роботи студента по вивченню курсу.

Таким чином, робота студента по вивченню курсу складається з балів, що зараховані за три модулі, балів контрольної роботи для студентів заочного та дистанційного навчання, та балів семестрової модульної контрольної роботи. У разі, якщо хоча б за один із модулів, контрольну роботу, або семестрову контрольну роботу не зараховано балів, результати курсу не можуть бути визначені.

Загальне оцінювання курсу виконується згідно встановленим нормам, що відображено у наведеній нижче таблиці (табл. 4.1):

Таблиця 4.1 – Рейтингова таблиця визначення загальної оцінки курсу

Кількість балів	Національна оцінка	Європейська оцінка
90 – 100	Відмінно	A
82 – 89	Високо добре	B
74 – 81	Добре	C
64 – 73	Задовільно	D
60 – 63	Слабо задовільно	E
35 – 59	Незадовільно з можливістю перездачі	FX
1 – 34	Незадовільно без права перездачі	F

Розподіл балів поза модулями виглядає так (табл. 4.2):

Таблиця 4.2 – Розподіл балів за модулями

Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3	Контрольна робота	Іспит	Загальна кількість
Для денної форми навчання					
1 – 20	1 – 20	1 – 30	Не передбачено	1 – 30	1 – 100
Для заочної та дистанційної форм навчання					
1 – 20	1 – 20	1 – 20	1 – 10	1 – 30	1 – 100

У курсі «Філософія» передбачаються роботи, які є обов'язковими для виконання та ті, що виконуються за бажанням студента. Обов'язкові завдання передбачають можливість набрати певну кількість балів якої вистачить на достатній рівень. Для того щоб досягти більш високого рівня, виникає необхідність виконувати і необов'язкові види робіт. Перелік видів робіт та передбачена за їх виконання кількість балів наводяться у наступній таблиці (табл. 4.3).

Таблиця 4.3 – Види робіт студента та кількістю балів за їх виконання

№ п/з	Контрольні заходи	Обов'язкові або заохочувальні	Максимальна кількість балів за контрольний захід
1	Перевірка знань отриманих на лекції	Обов'язково	5
2	Робота на практичних заняттях	Обов'язково	5
3	Поза аудиторне тестування	Обов'язково	5
4	Аудиторне тестування	Обов'язково	5
5	Поточна контрольна робота	Обов'язково	5
6	Модульна контрольна робота	Обов'язково	10
7	Виконання домашніх завдань: відповіді на проблемно-пошукові питання	За бажанням, при взаємодії з викладачем	5
8	Написання есе (1-2 сторінки)	За бажанням, при взаємодії з викладачем	10
9	Підготовка 5-хвилинної презентації та виступ в аудиторії	За бажанням, при взаємодії з викладачем	10
10	Наукова робота в СНО	За бажанням, при взаємодії з викладачем	30

Визначення та зарахування балів за виконані роботи спирається на критерії які можна сприймати як універсальні, що застосовуються як для визначення балів за окрему роботу, так можуть використовуватися і для визначення рівня знань з усього курсу. Критерії представлено у вигляді такої таблиці (табл. 4.4).

Таблиця 4.4 – Критерії нарахування балів

Параметри	Відмінно	Добре	Задовільно	Незадовільно
Володіння понятійним апаратом	Головні поняття та категорії засвоєно	Поняття засвоєно, але у деяких випадках є недоліки	Поняття засвоєно слабо є плутанина	Головні поняття та категорії не засвоєно
Знання наукового фактичного матеріалу	Вільне володіння необхідним науково-фактичним матеріалом	Необхідний науково-фактичний матеріал використовується не в повному обсязі	Науково-фактичний матеріал використовується фрагментарно в недостатньому для подальших досліджень обсязі	Науково-фактичний матеріал не використовується
Вміння проводити аналіз та робити узагальнення	Науковий аналіз та висновки робляться самостійно на базі науково-фактичного матеріалу з використанням сучасних наукових здобутків	Науковий аналіз робиться самостійно, але допускаються помилки та непослідовні висновки	Переказ учбового матеріалу з елементами самостійного аналізу	Переказ учбового матеріалу
Знання учбової та допоміжної літератури курсу	Вільне володіння матеріалами підручника, знання основної та допоміжної літератури	Володіння матеріалами підручника, знання основної літератури	Володіння матеріалами підручника	Не знання матеріалів підручника
Повнота висвітлення матеріалів курсу	Вільне володіння матеріалами курсу, відповіді на усі питання вичерпні	Вільне володіння матеріалами курсу, відповіді на питання не обґрунтовані	Володіння матеріалами підручника та лекцій	Слабке володіння матеріалами підручника
Оцінювання тестових завдань	Усі відповіді вірні	До 80 % вірних відповідей	До 60 % вірних відповідей	До 50 % вірних відповідей

5 Вимоги до написання контрольної роботи

Контрольна робота виконується після засвоєння основних матеріалів курсу, та має ціль закріпити та узагальнити отриманні знання, придбати власне бачення по вирішенню філософських питань та вміти обґрунтовано довести доводи, що сприяють підтвердженню істинності обраної точки зору. Контрольна робота складається з письмових відповідей на питання, що відповідають належному варіанту. Варіант контрольної роботи визначається за останньою цифрою номеру залікової книжки студента. Наприклад, номер залікової книжки 2345678, остання цифра 8, отже це відповідає варіантам які закінчуються на 8, відповідно 8, 18, 28, з цих варіантів можна робити вибір, залежно від привабливості питань за власним бажанням. Виконувати слід тільки один варіант з можливих. Об'єм відповіді контрольної роботи залежить від складності питання та підготовленості студента. Контрольна робота виконується у письмовій формі. Варіанти контрольних робіт наводяться у наступному розділі даного методичного посібника.

Структура та форма відповіді повинна відповідати загальним вимогам, що існують у вищій школі України. Орієнтуватися необхідно на «ДСТУ 3008-95. Документація. Звіти у Сфері науки і техніки»¹. До структури контрольної роботи входить: титульний аркуш за зразком, що наведений у додатках (додаток № 1); зміст роботи з указівкою сторінок, робиться у вигляді розгорнутого плану відповіді на питання; безпосередньо детальні та вичерпні відповіді на питання контрольної роботи обраного варіанту; список використаних джерел, який оформлюється згідно встановленим ВАК України вимогам², для полегшення можливо користуватися порталом: <http://vak.in.ua>; при

¹ http://www.sumdu.edu.ua/images/stories/scientific_inf/research/dstu_3008-95.pdf

² ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, IDT)». - К. : Держстандарт України, 2007

необхідності додаються: список скорочень, схеми, таблиці та інше з обов'язковим включення до плану роботи окремими пунктами.

При складанні відповіді спочатку треба зосередитися та позначити важливість пошуку відповіді на питання контрольної роботи – актуальність. Далі визначити об'єкт та предмет, які складають основу та визначають відповідь. Наступним шагом окреслити цілі які постають задля розкриття відповіді та визначити завдання, виконання яких дасть можливість порозумітися в обраних питаннях. Дуже бажано зробити огляд джерел у яких обранні для контрольної роботи питання вже розглядалися та вказати результати, які було досягнуто. Ці положення складають так звану вступну частину.

Далі можна рухатися до формування головної частини відповіді. Головна частина це послідовне вирішення завдань, що були поставлені у вступній частині та висновки на підставах вирішення проблем. При складанні відповіді слід звернути увагу на відбір фактів, що закладаються в основу; на логічні обґрунтування, що робляться на підставі обраних фактів; задля знаходження вірного рішення краще звертати увагу на першоджерела; вдумливо відноситися до отриманої інформації; враховувати умови в яких народжувалися ті чи інші міркування філософського плану. При складанні відповіді на контрольні питання вказувати власне відношення до вирішення поставленої проблеми з урахуванням проблем, що існують сьогодні.

Третя частина відповіді це узагальненні висновки, стислий виклад рішень завдань, що були поставлені та перспективи розгляду цих проблем, що розглядалися в роботі. Також слід вказати, що позитивного та негативного здобув для себе автор роботи при розгляді контрольних питань.

Особливо необхідно підкреслити, що робота повинна бути оригінальною. Не допускаються навіть натяки на плагіат. Усі необхідні

цитати та запозичення слід оформлювати згідно існуючим правилам оформлення наукової роботи. Посилення на роботи інших авторів виконуються у вигляді виносок, які робляться знизу сторінки з вказанням автору, назви, на вихідних даних джерела, сторінок звідки узято запозичення. Встановленим чином оформлюються посилення і на інтернет ресурси, обов'язково вказується назва сайту та розміщується адреса сторінки звідки взята інформація. З зразком оформлення можна ознайомитися на сайті Науково-технічної бібліотеки національного університету «Львівська політехніка», режим доступу: <http://library.lp.edu.ua/yak-oformyty-spysok-literatury>.

Після закінчення та належного оформлення контрольна робота передається на перевірку викладачу. Засобів передачі існує декілька:

1. Робота передається безпосередньо викладачу на найближчому аудиторному занятті.

2. Контрольна робота передається на кафедру філософії і політології, що розміщується в аудиторії 405 центрального корпусу університету.

3. При попередньому узгодженні з викладачем висилається на електронну пошту викладача. Викладач та система зв'язку з ним з'ясовується під час установочної лекція з якої починається курс філософії. Крім того, уся необхідна інформація розміщується на сторінці кафедри за адресом: <http://fps.kname.edu.ua/index.php/ru/>.

Оцінювання роботи здійснюється за декількома критеріями. По перше, встановлюється рівень – теоретичний або дослідницький. Теоретичний рівень це робота у якій тема розкрита за допомогою загальновідомих в науковому середовищі знань, та з застосуванням підходів та методів, що вже використовувалися. Доречно застосовано та розкрито основні поняття та терміни, що стосуються роботи. Дослідницький рівень містиці у собі усі наведені положення теоретичного рівня, але ж робота складена на основі достатньої кількості першоджерел,

має систематизований огляд та аналіз різних думок, у роботі використано декілька підходів до вирішення проблеми, на базі чого робиться власний висновок та відображається власна точка зору. Далі при оцінюванні роботи розглядається грамотність оформлення та відповідність вимогам що висуваються до контрольної роботи. Робота виключає граматичні та стилістичні помилки, має виповідати правилам цитування та оформлення посилань на інші джерела, містить належним чином оформлений список джерел, структура та форма відповідей здійснено відповідно вимогам. При перевірці роботи та встановлення кількості балів за контрольну роботу особливо звертається увага на творчість та новаторство. У роботі власна точка зору, самостійні шляхи вирішення проблеми та висновки мають бути належним чином викладені, зрозуміло та ясно показана логіка рішення при переході від наукових та філософських положень, що вже мають, до самостійних позицій. Таким чином, робота набуває творчий характер, а студент набуває навички самостійної роботи, а не тільки копіювання та компіляції.

6 Варіанти контрольних робіт

Варіант 1.

1. Співвідношення міфології, релігії, науки і філософії.
2. Гуманізм давньокитайської філософії.
3. Світоглядно-етичні проблеми сучасної науки.

Варіант 2.

1. Структура і функції філософії.
2. Особливості давньо – індійської філософії.
3. Наукове знання: його специфіка та будова.

Варіант 3.

1. Поняття матерії в філософії, форми її руху.
2. Характерні риси філософії Стародавньої Греції.
3. Основні гіпотези виникнення, побудови та існування Всесвіту, походження життя на Землі.

Варіант 4.

1. Підходи до вивчення свідомості в історії філософії.
2. Загальна характеристика філософії Аристотеля.
3. Ідеї В. І. Вернадського та П. Тейяра де Шардена про ноосферу.

Варіант 5.

1. Філософські моделі буття: матеріалізм, ідеалізм, дуалізм.
2. Характеристика філософії Платона.
3. Екологія та екологічні проблеми в Україні.

Варіант 6.

1. Логіка і методологія наукового пізнання.
2. Філософські погляди Сократа.
3. Духовне виробництво, його зв'язок з матеріальною практикою.

Варіант 7.

1. Проблема істини в філософії. Концепції істини.

2. Філософські вчення іонійських міст Малої Азії.
3. Суспільство споживання.

Варіант 8.

1. Поняття світогляду, його структура й історичні типи.
2. Еллінська та римська філософія.
3. Маса та еліта в соціально-філософській концепції Х. Ортеги-і-Гассета.

Варіант 9.

1. Специфіка філософського знання. Філософія і наука.
2. Середньовічна світоглядно-філософська парадигма.
3. Елітарна концепція в соціальній думці Д. Донцова.

Варіант 10.

1. Поняття свідомості. Погляди філософів на походження і сутність свідомості.
2. Томізм як релігійно-філософське вчення.
3. Громадянське суспільство, держава, право з соціально-філософських позицій.

Варіант 11.

1. Історичні типи світогляду та їх місце у сучасності.
2. Теологічні проблеми Середньовіччя. Віра та знання. Душа та тіло.
3. Політична свідомість і політична культура як елементи політичної системи.

Варіант 12.

1. Основні функції філософії. Роль філософії у суспільстві.
2. Раціональні чинники розуміння віри у середньовічній філософії.
3. Технологічні, суспільні, людські виміри матеріального виробництва, його структура.

Варіант 13.

1. Філософія як теоретична форма світогляду. Основні розділи філософії.
2. Характеристика арабської філософії.
3. Соціальні наслідки науково-технічної революції.

Варіант 14.

1. Історичні й соціальні передумови виникнення філософії.
2. Номіналістичні та раціоналістичні течії часів середньовічної схоластики.
3. Філософія історії А. Тойнбі.

Варіант 15.

1. Ідеї філософії у формуванні науки
2. Гуманізм та новий ідеал людини епохи Відродження.
3. Формаційна та цивілізаційна моделі історії: порівняльний аналіз.

Варіант 16.

1. Джерела та особливості філософського знання.
2. Суперечність філософських систем Р. Декарта та Ф. Бекона.
3. Глобалістика як засіб існування сучасного суспільства та перспективи цих процесів.

Варіант 17.

1. Місце філософії у системі культури.
2. Ключові моменти французької філософії XVII ст.
3. Перспективи розвитку молоді у сучасному світі.

Варіант 18.

1. Основні теми філософствування та їх значущість.
2. Проблема субстанції у Новому часі.
3. Соціальна філософія марксизму: позитивне і негативне з огляду на сучасні оцінки.

Варіант 19.

1. Зміни та новації у філософії, причини трансформацій.

2. Етика в філософії І. Канта.
3. Концепція любові у християнстві та працях Е. Фромма.

Варіант 20.

1. Буття світу та людини.
2. І.-Г. Фіхте. Основні ідеї «Науковчення».
3. Віртуальна реальність як соціокультурний феномен.

Варіант 21.

1. Синергетика та детермінізм – сучасне розуміння проблеми буття.
2. Система абсолютного ідеалізму та діалектичний метод Гегеля.
3. Творчість як соціокультурний феномен.

Варіант 22.

1. Форми буття: буття природного, соціального, людини, духовне буття.
2. Екзистенціальна філософія ХХ ст.
3. Ідеологія як компонент системи форм суспільної свідомості.

Варіант 23.

1. Мова і культура в процесі виникнення і розвитку свідомості.
2. Ідеї марксизму у філософії.
3. Маніпуляція свідомістю мас засобами культури.

Варіант 24.

1. Походження свідомості.
2. «Філософія життя» як напрям некласичної філософії.
3. «Кінець історії» і перспективи розвитку людства.

Варіант 25.

1. Біологічне та соціальне в підходах до розуміння свідомості.
2. Значущість постпозитивізму для розвитку науки.
3. Освіта і наука: пошук нових парадигм модернізації.

Варіант 26.

1. Практика та пізнання.
2. Загальна характеристика позитивізму.
3. Українські реформи: інтереси, мета, наслідки, роль еліт.

Варіант 27.

1. Основні ознаки знання.
2. Теоретичні положення психоаналізу та неофрейдизму.
3. Людський потенціал України у вимірах ХХІ ст.

Варіант 28.

1. Виникнення науки та історичні етапи її розвитку.
2. Антропологічна філософія Г. Сковороди.
3. Інтелектуальний потенціал нації і проблем його розвитку засобами освіти.

Варіант 29.

1. Критерії та еталони науковості.
2. «Кордоцентризм» у філософії М. Костомарова та П. Юркевича.
3. Суспільство як об'єкт філософського пізнання.

Варіант 30.

1. Наука та глобальні проблеми сучасності.
2. Основні етапи історико-філософського процесу в Україні.
3. Теорії інформаційного суспільства: порівняльний аналіз.

7 Теми есе

1. Роль філософії у розвитку культури.
2. Сучасні міфологічні уявлення українського народу.
3. Оригінальність філософії як світогляду.
4. Сенс життя людини в історії філософії та сучасності.
5. Пошуки безсмертя у філософії та житті.
6. Спадкоємність поколінь і розвиток суспільства.
7. Унікальність української філософської думки.
8. Роль інтуїції у науці та житті.
9. Можливість здобути істину.
10. Проблема розуміння в сучасній філософії.
11. Істина і омана в сучасній науці.
12. Ознаки сучасного суспільства та перспективи розвитку.
13. Любов та кохання у сучасному світі.
14. Положення молоді в сучасному суспільстві.
15. Розуміння патріотизму.
16. Взаємодії людини та суспільства.
17. Статус та роль влади у суспільстві.
18. Освіта в сучасному суспільстві.
19. Єдине людство чи розвиток нації надасть перспектив розвитку.
20. Статус чоловіка та жінки в сучасному суспільстві.
21. Свобода у сучасному суспільстві.
22. Сенс життя.
23. Можливість досягти щастя в сучасному світі.
24. Ідеї гуманізму у сучасному світі.
25. Релігія або мода на релігію панує у сучасності.
26. Русійні сили сучасного суспільства.

8 Перелік питань, що виносяться на семестрову модульну контрольну роботу (іспит) з філософії

1. Статус філософії та її взаємовідносини з іншими науками. Функції філософії.
2. Проблема основного питання філософії.
3. Світоглядні погляди Стародавнього Китаю та Стародавньої Індії.
4. Філософські течії часів досократиків.
5. Філософія Сократа.
6. Філософська концепція Платона.
7. Філософія Аристотеля.
8. Філософія часів еллінізму та римська філософія.
9. Середньовічний реалізм та номіналізм відносно вирішення проблем універсалій.
10. Емпіризм Нового часу.
11. Раціоналізм Нового часу.
12. Критична філософія Канта.
13. Сутність фіхтеанського волюнтаризму.
14. Філософська система Гегеля.
15. Витоки та основні риси марксизму.
16. Основні риси, тенденції та протиріччя сучасної філософії.
17. Філософія життя.
18. Ніцшеанська філософія.
19. Психоаналітична філософія.
20. Головні положення екзистенціалізму, герменевтики, прагматизму.
21. Позитивістські погляди та їх розвиток в сучасній філософії.
22. Ситуація постмодерна в сучасній філософії.
23. Філософські ідеї Сковороди.

24. Осмислення проблем нації і державності в українській філософії у кінці XIX та на початку XX століть.
25. Філософське розуміння світу: буття і свідомість.
26. Свідомість як найвища форма відображення дійсності.
27. Субстанційність категорії «матерія» та її значення для сучасної науки.
28. Діалектика та її альтернативи. Головні принципи діалектики як філософського методу пізнання.
29. Рух, простір і час – форми існування матерії.
30. Закони діалектики та їх значущість.
31. Єдність чуттєвого і раціонального моментів пізнання.
32. Проблеми істини в філософії і науковому пізнанні.
33. Методи емпіричного рівня пізнання.
34. Методи теоретичного рівня пізнання.
35. Форми наукового пізнання.
36. Структура суспільної свідомості
37. Суспільство та природа.
38. Культура та цивілізація.
39. Суспільство: сутність і специфіка пізнання.
40. Концепції розвитку сучасного суспільства.
41. Економічна сфера суспільства.
42. Політична сфера суспільства.
43. Соціальна сфера суспільства.
44. Природа та сутність людини.
45. Глобальні проблеми сучасності та можливості їх розв'язання.
46. Інформаційне суспільство: головні ознаки, тенденції, перспективи.
47. Геополітичні тенденції сучасного розвитку суспільства.
48. Єдність та багатогранність історичного процесу.

Додаток А Зразок титульного аркуша контрольної роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ І ПОЛІТОЛОГІЇ

КОНТРОЛЬНА РОБОТА З ФІЛОСОФІЇ
ВАРИАНТ № 3

Виконавець:

студент факультету заочного навчання
3 курс, група ХарТГВ 13-2з
Костриця Богдан Тарасович
залікова книжка № 2345678

Перевірив:

_____

Оцінка:

_____

Харків 2016

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ФІЛОСОФІЯ»

*(для студентів денної, заочної та дистанційної форм навчання
усіх напрямів підготовки)*

Укладач **САДОВНИКОВ** Олег Костянтинович

Відповідальний за випуск *В. В. Корженко*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2014, поз. 235 М

Підп. до друку 25.05.2016
Друк на ризографі
Зам. №

Формат 60×84/16
Ум. друк. арк. 1,5
Тираж 50 пр.

Виконавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої діяльності:
ДК 4705 від 28.03.2014 р.